

Jedle bělokorá

Abies alba Mill.

Stupeň ohrožení: C4

syn.: *A. pectinata* DC.

POPIS

Jedle bělokorá patří k našim nejvzrůstnějším stromům, dosahuje až 55-60 m výšky, dožívá se až 500 let. Mezi největší exempláře u nás patřila „Královna“ rostoucí v Mionší, která dosáhla výšky 62 m. Od ostatních našich domácích jehličnanů se jedle liší mimo jiné chlupatými, šedohnědými letorosty a dvouřadě rozloženými jehlicemi, které mají na rubové straně bílé proužky. V přírodě nejčastěji dochází k záměně s tisem, zejména pokud se jedná o mladé rostliny. Tis má však letorosty lysé, zelené, a rub jehlic žlutozelený.

V lese lze jedli poznat už zdáli podle bělavé až stříbřité šedé, do stárí tenké, jen slabě šupinaté borky.

Jedle kvete od dubna do května, samčí šištice jsou žlutavé, podlouhle vejcovité, samičí šištice světle zelené, později nafialovělé, vzpřímené. Šišky až 25 cm dlouhé, vzpřímené, válcovité, na stromě rozpadavé. Jedle začíná plodit poměrně pozdě, v porostech asi ve 40-60 letech. Plodné roky se dostavují poměrně řídce a nepravidelně v rozmezí 2-6 let, jedle vytvoří značné množství semen, jejich klíčivost je však nízká a během jednoho roku se ztrácí skoro úplně.

EKOLOGICKÉ NÁROKY

Jedle bělokorá je dřevina snášející dlouhodobý silný zástin, po uvolnění je schopna regenerovat a obnovit výškový i tloušťkový přírůst. Jedle má značné nároky na vláhu a její rozložení během roku. Neroste na suchých stanovištích a vyhýbá se i lokalitám příliš podmáčeným a zabahnělým. Vyžaduje stejnoměrnou, přiměřenou půdní vlhkost po celou vegetační dobu a také vyrovnanou vyšší vzdušnou vlhkost. Je to dřevina oceanického klimatu s mírnými zimami, špatně snáší horká a suchá léta i silné zimní mrazy. Na volné ploše je v mládí velmi citlivá na pozdní mrazy, vyhýbá se klimaticky exponovaným vrcholovým a hřebenovým polohám. Roste na půdách vzniklých z rozmanitých hornin, na prahorách, pískovcích, břidlicích, andesitech, vápencích a dolomitech. Nejlépe se jí daří na hlubokých čerstvých půdách, naopak chudé, mělké a vysychavé podklady se pro ni nehodí vůbec. I když má jedle optimum v edafické kategorii svěží a kyselé, vyskytuje se na všech edafických kategoriích, ovšem na extrémních a naopak na mokřích a rašelinných stanovištích se nachází pouze výjimečně. Je to dřevina vlhčích poloh s vyrovnaným mikroklimatem, převážně se vyskytuje na severních expozicích a v rozpětí nadmořských výšek 140 (rokle Labských pískovců) až 1300 (Šumava, Boubín) m n. m., většina lokalit leží v 3-6. lesním vegetačním stupni.

Jedle bělokorá se v ČR vyskytuje vtroušeně v celém spektru rostlinných společenstev, její výskyt byl zaznamenán ve 34 svazech 20 tříd fytocenologického systému, přičemž více než 90 % záznamů pochází ze třídy *Querco-Fagetea*. Z této třídy pak ze společenstev svazu *Fagion* a *Luzulo-Fagion* pochází kolem 75 % záznamů, svazu *Tilio-Acerion* více než 10% záznamů a zbytek připadá na společenstva svazů *Carpinion* a *Alnion incanae*.

Z celkového počtu záznamů pak ještě 4,8 % připadá na třídu *Vaccinio-Piceetea*, kde se jedle vyskytuje ve svazech *Piceion excelsae* a *Dicrano-Pinion*, a dále na 2,9 % na třídu *Quercetea robori-petraeae*.

Jen zcela výjimečně byla jedle zaznamenána v ostatních společenstvech, např. ve společenstvech třídy *Alnetea glutinosae* nebo v křovinných společenstvech třídy *Rhamno-Prunetea*. a dalších, v pasekových stádiích třídy *Epilobietea angustifolii*, zde okolo 0,5 %

záznamů. Dále byla jedle zaznamenána i v nelesních společenstvech, například ve třídě *Festuco-Brometea*, *Galio-Urticetea* nebo *Nardo-Calunetea*.

ROZŠÍŘENÍ

Jedle má poměrně malý diskontinuitní areál v horách střední a jižní Evropy. V České republice roste ve všech okrajových pohoří s výjimkou Ždánického lesa, její zastoupení v lesních porostech však postupně pokleslo až pod 1%, lokality s vyšším zastoupením jedle jsou nečetné (např. Mionší, Moravskoslezské Beskydy).

PŘÍČINY OHROŽENÍ

Jedle bělokora se vyskytuje v našich lesích vtroušeně, nevytváří čisté porosty. Je to dlouhověká, poměrně pozdě plodící dřevina, její semenné roky jsou řídké, proto je citlivá k různým ohrožením. Mezi hlavní příčiny snižování početnosti a mizení populací patří zejména dlouhodobě praktikované vysokokmenné holosečné hospodaření s umělou obnovou na pasekách, kde jedle trpí extrémnímu klimatu, predaci semen hlodavci, a zejména silný okus až ničení přirozeného zmlazení a okus, loupání a vytloukání i starších jedinců zvěří. Nelze vyloučit ani fytopatologické a genetické příčiny ústupu jedle.

SEZNAM LITERATURY

BOUBLÍK, K., 2007. *Jedlové lesy v České republice*. Živa, 55 (1): 12–14

BUČEK, A., 2006. *Jedle bělokora (Abies alba Mill.) jako ohrožená dřevina*. In: Maděra, P. (ed.): Ohrožené dřeviny ČR. Sborník abstraktů z workshopu, Brno

CHMELÁŘ, J., 1957. *Studie o vývoji jedle v podmínkách přirozeného, člověkem neovlivněného lesa, jako příspěvek k řešení otázky celkového ústupu jedle*. Kand. dis. práce, VŠZ Brno, Brno

KANTOR, J., 1978. *Ústup jedle bělokora (Abies alba Mill.) z lesů střední Evropy*. Čas. Slez. Muz., ser. C, 27: 1–12

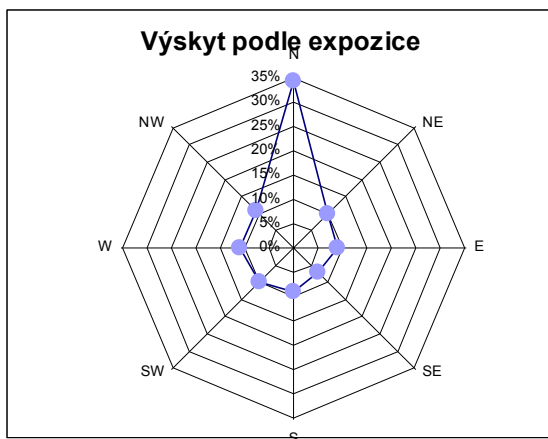
SAMEK, V., 1967. *O šíření jedle bílé (Abies alba Mill.) v době poledové na území střední Evropy*. Lesn. Čas., 13 (7): 659–666

VINŠ, B., 1966. *Příspěvek k výzkumu proměnlivosti jedle (Abies alba Mill.)*. Rozpr. Čs. Akad. Věd., 76 (15): 3–82

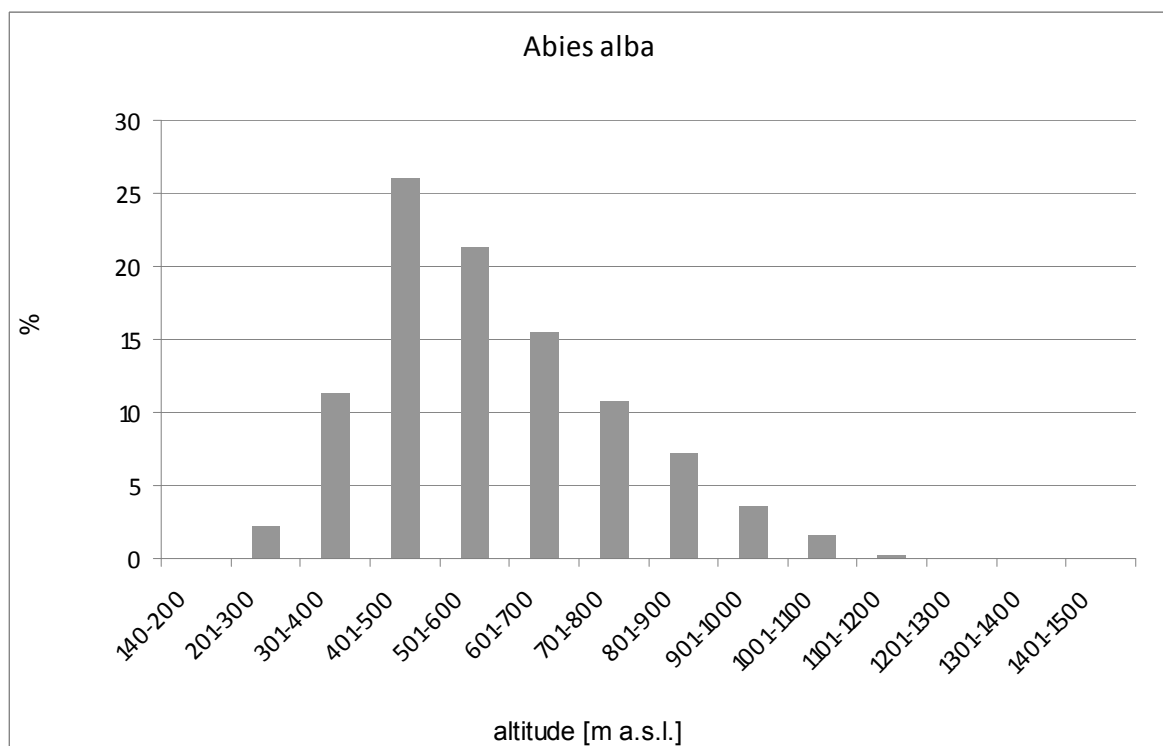
SKOŘEPA, H., 2006. *Jedle bělokora v našich lesích*. Živa, 54 (3), (pdf online – staženo z adresy: ziva.avcr.cz/files/ziva/pdf/jedle-belokora-v-nasich-lesich.pdf)

SKALICKÁ, A., 1988. *Abies alba Mill. – jedle bělokora*. In: Květena ČSR, 1. Hejný S., Slavík B. (eds.): Academia, Praha, pp. 314–316.

LEUGNEROVÁ, G., 2007. *Abies alba*. Available from <http://botany.cz/cs/abies-alba/>. Vytvořeno 4. 7. 2007, citováno 3. 5. 2014, online.

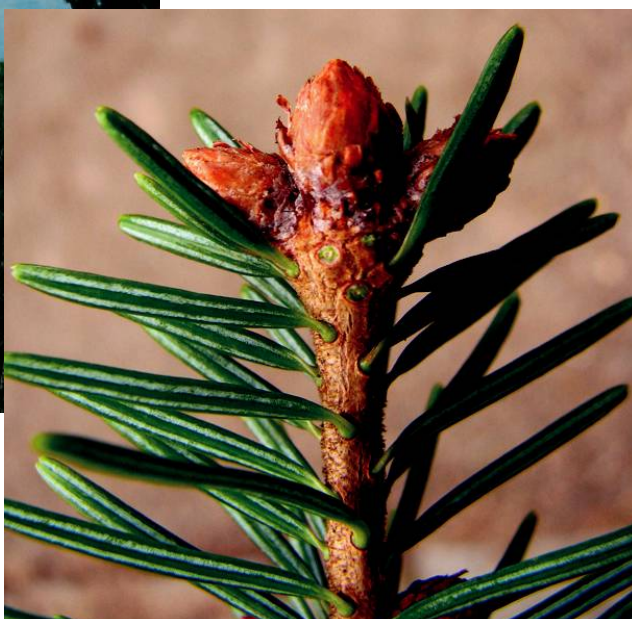

Výskyt podle nadmořské výšky

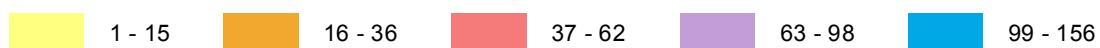
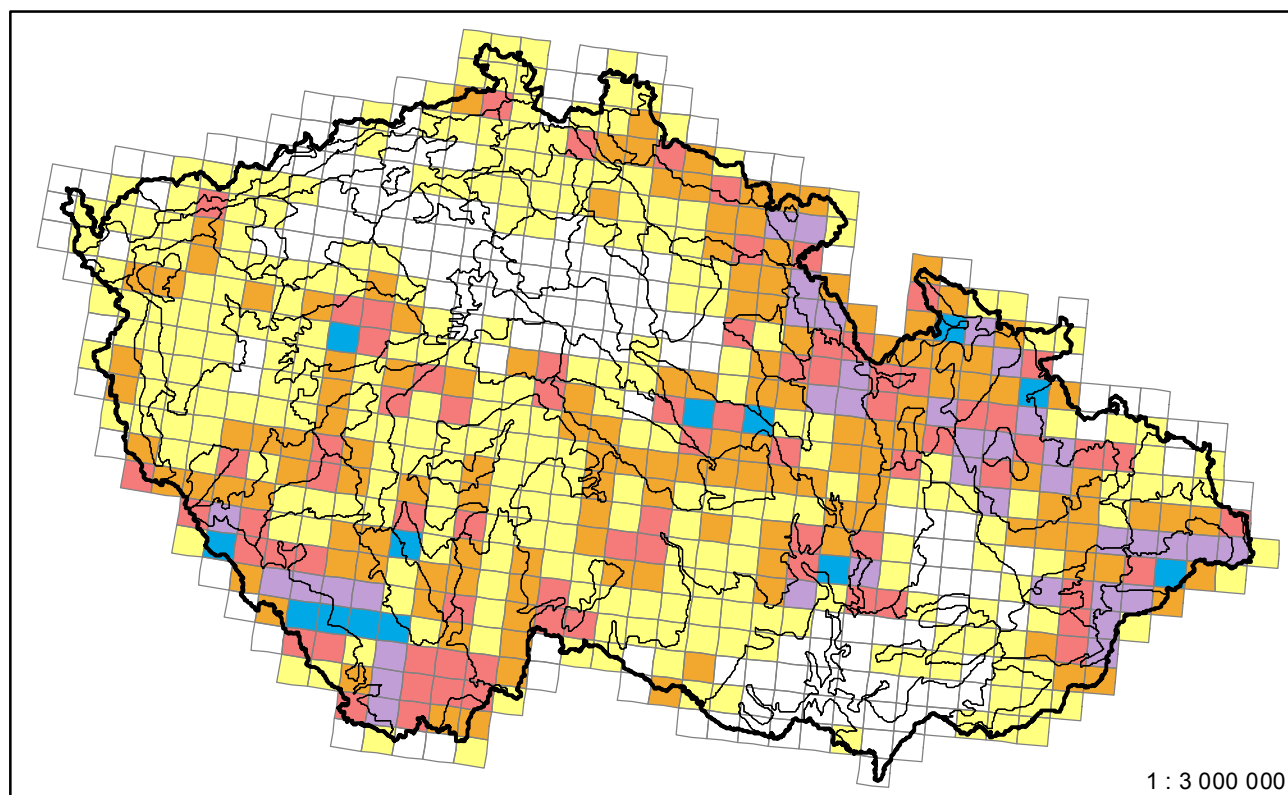

Výskyt podle SLT

	extreme			acid				trophic						humus enriched			water enriched			gleying			wet		turf
	X	Z	Y	M	K	N	I	S	F	C	B	W	H	D	A	J	L	U	V	O	P	Q	T	G	R
9																									
8		4	1	1	9	1																			3
7		3	24	34	246	34		58	6		4								75	62	20	5	21	74	5
6		39	139	81	1346	362	117	703	108		171		66	48	183	53	3	1	514	128	171	8		101	20
5	218		54	123	1749	528	183	2032	696	24	1805	31	99	408	705	275	38	71	404	312	311	17	8	139	5
4		22	32	91	1067	281	188	2795	243	133	2107	7	391	409	477			1	140	514	550	58		67	8
3	1	11	15	65	861	148	266	1486	106	125	721	49	532	364	303	194	54	68	61	271	111	4		10	
2		11		18	138	23	83	139		134	106	3	145	74	59		17		22	113	56	4		6	
1		8		3				1	1	8	3		4	1		6	11		3	2	9	3	3		
0		19	1	8	84	17				19											58	15		21	

Výskyt do roku 2000

Výskyt po roce 2000

